

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI SIVIILITIEDUSTELUSTA

1 Yleistä

Hallituksen esitys HE 202/2017 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi) annettiin eduskunnalle 25.1.2018. Esityksessä ehdotettiin säädettäväksi uusi laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa sekä muutettavaksi poliisilakia niin, että siihen lisättiin uusi 5 a luku, jossa säädetään tiedustelumenetelmistä ja niiden käytöstä siviilitiedustelussa. Lisäksi esityksessä ehdotettiin muutettavaksi lakia poliisin hallinnosta, lakia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa, rikoslakia, esitutkintalakia, pakkokeinolakia ja lakia oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa.

Eduskunta antoi hallituksen esityksestä vastauksensa (EV 291/2018 vp) 3.4.2019, jonka yhteydessä eduskunta hyväksyi samalla seuraavat lausumat:

"Eduskunta edellyttää hallituksen

- 1) seuraavan tarkkaan siviilitiedustelulainsäädännön tehokkuutta ja tuloksellisuutta, toimivuutta, oikeusturvan toteutumista ja muuta soveltamista ja
- 2) antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen 1 kohdassa tarkoitetusta seurannasta ja sen tuloksista ja
- 3) antavan eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä kokonaisvaltaisen seikkaperäisen selonteon tiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta, kehittämistarpeista, valvonnasta ja oikeusturvan toteutumisesta sekä muista asiakokonaisuuteen liittyvistä relevanteista seikoista."

Siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntö jakautuu kahteen päälakiin, joista toinen on laki poliisilain muuttamisesta ja toinen laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa. Poliisilain uuden 5 a luvun 48 §:n 2 momentin ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 19 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimenpiteiden kirjaamisesta valvontaa varten. Lisäksi poliisilain 5 a luvun 4 §:n 6 momentin mukaan tiedustelumenetelmien käytön järjestämisestä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella, ja 36 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siviilitiedustelun suojaamisen järjestämisestä. Poliisilain 5 a luvun 60 §:n 3 momentin ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 25 §:n 3 momentin mukaan voidaan antaa tarkempia säännöksiä siviilitiedustelun ja tietoliikennetiedustelun valvontaa varten annettavista selvityksistä. Tämä asetus annetaan kaikkien edellä mainittujen asetuksenantovaltuussäännösten nojalla.

Asetuksen valmistelun aikana Suomessa on niin sanottu toimitusministeristö, koska edellinen pääministeri pyysi 8.3.2019 hallituksen eroa tasavallan presidentiltä, joka

myönsi eron. Oikeuskanslerivirasto antoi 5.3.2019 yleisen kannanoton toimitusministeriön asemasta. Lausunnon mukaan toimitusministeristö voi esimerkiksi antaa valtioneuvoston asetuksia ja tehdä hallintopäätöksiä, joihin ei liity merkittävää yhteiskunnallisen tarkoituksenmukaisuuden harkintaa. Oikeuskansleri täydensi kannanottoaan 15.3.2019 toteamalla, että pääsääntöisesti valtioneuvoston asetuksen antamisessa on kyse lainsäädäntövallan käyttämisestä ja asetuksissa voi olla merkittäviä yhteiskuntapoliittisia linjauksia. Näiden tulisi tapahtua parlamentaarisella vastuukatteella eivätkä ne siten sovellettu toimitusministeristölle. Poikkeuksena ovat teknisluonteiset, esim. eduskunnan hyväksymän lain tai talousarvion toimeenpanoon liittyvät asetukset, joissa ei ole merkittävää yhteiskuntapoliittista harkintaa. Samoin voidaan antaa asetuksia, jotka liittyvät kansainvälisen velvoitteen toimeenpanoon.

Tiedustelulainsäädännön valmistelun ja eduskuntakäsittelyn aikana tiedustelutoimintaan kohdistuvan valvonnan tehokkuus havaittiin olevan välttämätöntä. Esimerkiksi perustuslakivaliokunta korosti perustuslain 10 §:n muuttamista koskevan esityksen käsittelystä antamassaan mietinnössä vahvoja oikeusturvatakeita sekä laaja-alaista ja tehokasta tiedusteluvaltuuksien käytön valvontaa sekä riittäviä soveltamisrajoituksia, koska kysymys on poikkeuksellisesta rajoitusperusteesta, jossa on irtauduttu rikospurusteisesta toiminnasta ja joka tulee siten sovellettavaksi tilanteissa, joissa ei tiedonhankintavaiheessa tai muutoinkaan voida kohdistaa konkreettista ja yksilöityä rikos epäilyä (PeVM 4/2018 vp, s. 8).

Tiedustelutoiminnan valvonnan tärkeyteen on kiinnitetty huomiota myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä (erityisesti Weber ja Saravia v. Saksa, 29.6.2006, kohta 95; Liberty ja muut v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 1.10.2008, kohta 59—60; Zakharov v. Venäjä, 4.12.2015, kohta 229—230; Szabó ja Vissy, 12.1.2016, kohta 89; ja Centrum för Rättvisa v. Ruotsi 19.6.2018).

Salaisten tiedonhankintatoimivaltuuksien laillisuusvalvonta toteutuu suurelta osin viranomaiselle säädettyjen lainmukaisten kirjausten tekemisvelvollisuuden kautta. Erietyisesti jälkikäteen, mutta miksei myös reaaliaikaisen, laillisuusvalvonnan takaimiseksi on tarpeen antaa lakia täsmällisempiä normeja erityisesti tiedustelumenetelmien pöytäkirjaamisvelvoitteista.

Osa asetuksen säännösehdotuksista pohjautuu esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (122/2014) 3 lukuun.

2 Valmistelu

Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi siviilitiedustelussa on valmisteltu yhteistyössä sisäministeriön ja puolustusministeriön edustajista koostuneessa työryhmässä. Lisäksi asetuksen valmistelussa on kuultu suojelupoliisia ja Pääesikuntaa.

Sisäministeriö lähetti 29.4.2019 asetusluonnoksen lausunnolle ja lausuntoa pyydettiin **xx** eri taholta. Lausunnon antoi **xx** tahoa. Osa lausunnonantajista ilmoitti, etteivät he anna lausuntoa.

Lausuntokierroksen jälkeen asetus on viimeistelty virkatyönä sisäministeriön ja puolustusministeriön edustajista koostuneessa työryhmässä.

3 Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. Pöytäkirja. Pykälässä säädettäisiin tiedustelumenetelmien pöytäkirjaamisveloitteesta, joka on eräs tärkeimmistä keinoista laillisuusvalvonnan toteutumiseksi. Salassa käytettävät toimivaltuudet ovat haastavia valvottavia ja toiminnan luotettava ja riittävän yksityiskohtainen dokumentointi on lähestulkoon ainoa jälkikäteisen valvonnan mahdollistava keino. Pöytäkirjaamisella lisäksi parannetaan sekä tiedusteluvirkamiehen että tiedonhankinnan kohteen, mutta myös ulkopuolisen oikeusturvaa.

Tiedustelumenetelmillä puututaan ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien ydinalueeseen. Tämän vuoksi toimenpiteiden kirjaamisella mahdollisimman pian toimenpiteiden käyttämisestä on korostunut merkitys. Toimenpiteiden kirjaaminen on ollut yksi tiedustelulainsäädännön välttämättömistä edellytyksistä.

Tehokkaan ja uskottavan laillisuusvalvonnan mahdollistamiseksi tiedusteluviranomaisen toiminnasta tehtävien kirjausten on oltava riittävän selkeitä ja seikkaperäisiä. Näin laillisuusvalvontaa suorittavilla tahoilla on tosiasiallinen mahdollisuus laillisuusvalvonnan tehokkaaseen toteuttamiseen. Perustuslakivaliokunta on kaikissa tiedustelulakeja koskevissa kannanotoissaan korostanut tiedusteluun liittyvien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden merkitystä (PeVM 4/2018 vp, s. 8—9, PeVM 9/2018 vp, s. 3, PeVM 10/2018 vp, s. 2, PeVL 35/2018 vp, s. 30 ja PeVL 36/2018 vp, s. 35). Perustuslakivaliokunta on myös aiemmissa lausunnoissaan kiinnittänyt huomiota salaisiin pakkokeinoihin ja salaisiin tiedonhankintakeinoihin liittyvien oikeusturva- ja valvontajärjestelmien asianmukaisuuteen ja riittävyteen (esim. PeVL 66/2010 vp, s. 3, PeVL 32/2013, s. 8).

Pykälän mukaan pöytäkirja tulisi aina laatia niin pian kuin mahdollista, mitä ilmentää säännöksessä mainittu "ilman aiheutonta viivytystä". Tällä on korostunut merkitys eikä pykälässä mainitun 90 päivän poikkeuksesta saisi muodostua pääsääntöä. Jos esimerkiksi pöytäkirjan laatimiseksi tarvittava tieto olisi virkamiehen tiedossa, niin silloin pöytäkirjaan kirjaamisen tarpeettomalle viivyttämislle ei olisi perustetta, sillä kolmen kuukauden päästä tapahtuva kirjaaminen voi heikentää tai vaarantaa merkintöjen tarkkuutta ja luotettavuutta. Kirjaamisperiaatteena on voimassa olevan salaista tiedonhankintaa koskevan sääntelyn kohdalla, että kirjaukset tehdään pöytäkirjapohjalle aina sitä mukaan kuin tieto on käytettävissä. Pikaisella kirjaamisella on merkitystä niin toimijoiden kuin myös toimenpiteiden kohteiden oikeusturvan kannalta. Ajallisesti ilman viivytystä tapahtuva kirjaamisvelvoite on säännöksen ensisijainen tarkoitus.

Ehdoton takaraja pöytäkirjan valmiiksi laatimiselle olisi 90 päivää. Pöytäkirjaamisvelvoite määräytyisi edellä mainittu huomioon ottaen niin, että pöytäkirja tulisi olla laadittuna valmiiksi ennen kuin 90 päivän määräaika on kulunut umpeen. Jos pöytäkirjaamisvelvoitteen piiriin kuuluvia tieto ei olisi vielä tiedossa, niin kyseinen kohta pöytäkirjassa tulisi jättää täyttämättä ja täydentää heti, kun tieto selviäisi. Jos tietoa ei

olisi lainkaan saatavilla, niin kyseinen pöytäkirjan kohta tulisi jättää tyhjäksi ja merkitä siihen esimerkiksi, ettei tietoa ole saatavilla.

Pöytäkirjaamisessa tulee pyrkiä siihen, ettei tämä aiheuta viivettä sisäministeriölle vuosittain toimitettavassa selvityksessä. Kaikki selvitykseen sisällytettävät (edellisen vuoden) tiedustelumenetelmät tulisi olla kirjattuna selvitykseen.

2 §. Pöytäkirja telekuuntelusta. Pykälässä säädettäisiin telekuuntelusta ja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta laadittavaan pöytäkirjaan sisällytettävistä tiedoista. Pykälän 1 momentin luettelossa säädettäisiin niistä asioista, jotka 1 momentin johdantolauseen lisäksi sisällytettäisiin pöytäkirjaan.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä telekuunteluluvan antanut tuomioistuin ja päätöksen antopäivä. Käytännössä tiedustelumenetelmien kohdalla tuomioistuin olisi poikkeuksetta Helsingin käräjäoikeus.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä telekuuntelun alkamis- ja päättymisajankohta kellonajan tarkkuudella

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä telekuuntelun lopettamisen peruste, jos tiedustelumenetelmän käyttö on lopetettu ennen luvan tai päätöksen määräajan päättymistä. Kyseinen velvoite liittyy poliisilain 5 a luvun 4 §:n 5 momenttiin, jonka mukaan tiedustelumenetelmän käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole. Kyseinen velvoite sisältyy myös suojelupoliisin toimintaa koskeviin poliisioikeudellisiin periaatteisiin, joista säädetään poliisilain 1 luvussa.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 51 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden aika ja paikka sekä suorittaja. Mainitussa lainkohdassa viitataan poliisilain 5 luvun 61 §:ään, jossa säädetään teleyrityksen avustamisvelvollisuudesta ja pääsystä eräisiin tiloihin. Pykälän 1 momentissa viitataan myös tilanteisiin, joissa telekuuntelu tai televalvonta toteutetaan poliisiviranomaisen toimesta teknisellä laitteella.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä luvan voimassaoloaikana haltuun tuleva tai hänen oletettavasti muuten käyttämä teleosoite tai telepäätelaitte. Tuomioistuimelta lupaa haettaessa olisi vaatimukseen kirjattava kaikki kohdehenkilön hallussa olevat teleosoitteet ja telepäätelaitteet, jotka olisivat suojelupoliisin tiedossa. Pöytäkirjaan olisi merkittävä myös kaikki telekuunteluluvan aikana henkilön haltuun tulevat teleosoitteet ja telepäätelaitteet. Mahdollista telekuuntelun jatkolupaa haettaessa uudet teleosoitteet ja telepäätelaitteet olisi perusteltua merkitä uutta telekuuntelulupaa koskevaan vaatimukseen.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä perustelut 5 kohdassa tarkoitettujen teleosoitteen tai telepäätelaitteen hallussapidosta tai käytöstä. Pöytäkirjaan olisi kirjattava riittävät perustelut, miksi suojelupoliisi on kohdistanut toimenpiteen uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jo-

ta ei ole tuomioistuimelle toimitetussa lupahakemuksessa yksilöity. Myös näiden teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden kohdalla tulisi ilmoitus tehdä tiedusteluvaltuutetulle.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 42 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen suorittaneen virkamiehen tarvittavat tunnistetiedot sekä tiedot tallenteiden ja asiakirjojen tai niissä olevien tietojen hävittämisestä, hävittämisen perusteesta ja niiden säilyttämisestä.

Tunnistetiedoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi kyseisen virkamiehen nimeä ja virka-asemaa, mutta myös muuta tunnistetta, jolla virkamies olisi jälkikäteen yksilöitävissä. Muu tunniste liittyisi erityisesti virkamiehen turvallisuuden takaamiseen. Jos olisi syytä olettaa, että virkamiehen nimen kirjaaminen pöytäkirjaan saattaisi vaarantaa tämän henkilökohtaista tai hänen läheisen turvallisuutta, voitaisiin pöytäkirjaan merkitä virkamiehen yksilöivä koodi. Kynnys koodin käyttämiseen ei tulisi olla korkea.

Tiedot tallenteiden ja asiakirjojen tai niissä olevien tietojen hävittämisestä, hävittämisen perusteesta ja niiden säilyttämisestä tulee myös kirjata.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 43 §:ssä tarkoitetun tutkimisen suorittaneen virkamiehen, asiantuntijan tai muun henkilön tarvittavat tunnistetiedot. Tältä osin viitataan 7 kohdan perusteluihin.

Pykälän 1 momentin 9 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä perustelut poliisilain 5 a luvun 43 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun asiantuntijan tai muun henkilön soveltuvuudesta toimeksiannon suorittamiseen. Kyse olisi sellaisesta asiantuntijasta tai muusta henkilöstä, joka olisi yksityisen taho. Mainitun 3 momentin mukaan asiantuntijalla tai muulla henkilöllä on oltava tarvittavat tiedot ja taito sekä kokemus toimeksiannon suorittamiseen. Jos ei poliisilain 5 a luvun 43 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua asiantuntijaa tai muuta henkilöä ei olisi käytetty toimeksiannon suorittamiseen, niin merkintää ei tulisi tehdä.

Pykälän 1 momentin 10 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä 9 kohdassa tarkoitetun asiantuntijan tai muun henkilön toimintaa ohjaava ja valvova suojelupoliisin poliisimies.

Pykälän 1 momentin 11 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 47 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekeminen, lykkääminen tai tekemättä jättäminen. Kyse olisi nimenomaan telekuuntelulla saatujen tietojen ilmoittamisesta, lykkäämisestä tai ilmoituksen tekemättä jättämisestä.

Pykälän 1 momentin 12 kohdan mukaan telekuuntelusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tieto tiedusteluvalvontavaltuutetulle poliisilain 5 a luvun 61 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen ajankohta. Viimeksi mainitun lainkohdan mukaan suojelupoliisin on annettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle tieto tämän luvun nojalla annetusta tiedustelumenetelmää koskevasta luvasta tai päätöksestä mahdollisimman pian luvan antamisen tai päätöksen tekemisen jälkeen. Tiedusteluvalvontavaltuutetulle on annettava myös tieto tuomioistuimelle tehdystä tiedustelumenetelmää koskevasta vaatimuksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan mitä 1 momentissa säädetään telekuuntelupöytäkirjasta, noudatetaan soveltuvin osin myös telekuuntelun sijasta toimitettavaan tietojen hankkimiseen. Kaikki pykälän 1 momentissa säädettyt kirjaamisvelvoitteet eivät sovellu telekuuntelun sijasta toimitettavaan tietojen hankkimiseen. Kirjaamisvelvollisen olisi kuitenkin kirjattava kaikki ne kohdat, jotka kulloinkin soveltuvat. Kirjaamisessa tulee erityisesti huomioida tiedusteluviranomaisen perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vaatimus.

3 §. Pöytäkirja televalvonnasta. Pykälässä säädettäisiin televalvonnasta laadittavaan pöytäkirjaan sisällytettävistä tiedoista. Pykälän 1 momentin mukaan televalvonnasta laadittavaan pöytäkirjaan on merkittävä poliisilain 5 a luvun 7 §:ssä tarkoitettussa vaatimuksessa ja päätöksessä mainittujen seikkojen lisäksi vastaavat tiedot, mitä telekuuntelupöytäkirjaan. Tämän takia pykälän perustelujen osalta viitataan 2 §:n 1 momentin perusteluihin. Pykälän 1 kohdan mukaan televalvontaluvan antaneen tuomioistuimen sijasta tulisi pöytäkirjaan merkitä vaihtoehtoisesti päätöksen tehnyt virkamies.

4 §. Pöytäkirja tukiasematietojen hankkimisesta. Pykälässä säädettäisiin, mitä tukiasematietojen hankkimisesta tulee poliisilain 5 a luvun 8 §:ssä tarkoitettussa vaatimuksessa ja päätöksessä mainittujen seikkojen lisäksi kirjata. Pykälän 1 kohta vastaa televalvontapöytäkirjaa koskevan 3 §:n 1 kohtaa.

Pykälän kohdat 2-4 vastaisivat 2 §:n 1 momentin vastaavia kohtia, 5-8 kohdat 2 §:n 7-10 kohtia ja 9 kohta 2 §:n 12 kohtaa. Kyseisten kohtien perustelujen osalta viitataan 2 §:n 1 momentin perusteluihin.

5 §. Suunnitelmallinen tarkkailu. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä suunnitelmallisesta tarkkailusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 9 §:ssä tarkoitettussa päätöksessä mainittujen seikkojen lisäksi. Pykälän perustelujen osalta viitataan aiemmin 2 §:n 1 momentin perustelujen yhteydessä esitettyyn. Pykälän 1 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä päätöksen tehnyt virkamies ja päätöksen antopäivä.

6 §. Pöytäkirja peitelystä tiedonhankinnasta. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä peitelystä tiedonhankinnasta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä 5 a luvun 10 §:ssä tarkoitettussa päätöksessä mainittujen seikkojen lisäksi. Pykälän perustelujen osalta viitataan aiemmin 2 §:n 1 momentin perustelujen yhteydessä esitettyyn. Pykälän 1 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä päätöksen tehnyt virkamies ja päätöksen antopäivä.

7 §. Pöytäkirja teknisestä kuuntelusta ja katselusta. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä teknisestä kuuntelusta ja katselusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä 5 a luvun 11 ja 12 §:ssä tarkoitetuissa vaatimuksissa ja päätöksissä mainittujen seikkojen lisäksi. Pykälän perustelujen osalta viitataan aiemmin 2 §:n 1 momentin perustelujen yhteydessä esitettyyn. Pykälän 1 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä vaihtoehtoisesti päätöksen tehnyt virkamies.

8 §. Pöytäkirja teknisestä seurannasta. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä teknisestä seurannasta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä 5 a luvun 13 §:ssä tarkoitettussa

vaatimuksessa ja päätöksessä mainittujen seikkojen lisäksi. Pykälän perustelujen osalta viitataan aiemmin 2 §:n 1 momentin perustelujen yhteydessä esitettyyn. Pykälän 1 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä vaihtoehtoisesti päätöksen tehnyt virkamies.

9 §. *Pöytäkirja teknisestä laitetarkkailusta.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä teknisestä laitetarkkailusta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä 5 a luvun 14 §:ssä tarkoitettussa vaatimuksessa ja päätöksessä mainittujen seikkojen lisäksi. Pykälän perustelujen osalta viitataan aiemmin 2 §:n 1 momentin perustelujen yhteydessä esitettyyn. Pykälän 1 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä vaihtoehtoisesti päätöksen tehnyt virkamies.

10 §. *Pöytäkirja teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä. Poliisilain 5 a luvussa ei säädetä kyseisen pöytäkirjan sisällöstä.

Pykälän 1 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisesta päätöksen tehnyt virkamies ja päätöksen antopäivä, päätöksen voimassaoloaika ja päätöksen mahdolliset muut ehdot.

Pykälän 2 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä toimenpiteellä yksilöity teleosoite tai telepäätelaitte, johon kohdistetaan tai mahdollisesti kohdistetaan muun tiedustelumenetelmän käyttö. Tällä tarkoitettaisiin, että pöytäkirjaan tulisi merkitä se teleosoite tai telepäätelaitte, jota toimivaltuudella on pyritty yksilöimään toisen tiedustelumenetelmän, esimerkiksi telekuuntelun käyttöä varten.

Pykälän 3 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu toiminta. Vähintään yhden 3 §:ssä tarkoitetuista kohdista tulisi olla mainittuna teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen käytön perusteena.

Pykälän 4 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tosiseikat, joihin teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen edellytykset ja kohdistaminen perustuvat. Kyseinen kohta velvoittaisi suojelupoliisia esittämään ja perustelemaan tosiseikkoja siten, että laillisuusvalvojalla olisi tosiasiallinen mahdollisuus tehdä tiedustelumenetelmän käytön edellytysten täyttymisestä omat johtopäätöksensä. Mainituissa edellytyksissä on kyse ensinnäkin 5 a luvun 4 §:ssä säädettävistä tiedustelumenetelmän käytön yleisistä edellytyksistä. Lisäksi vaatimuksessa ja päätöksessä olisi esitettävä riittävät tosiseikat siitä, mistä 3 §:ssä tarkoitettu kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta on kyse. Lupaa haettaessa ja päätöstä perusteltaessa erityisen tärkeässä asemassa ovat poliisioikeudelliset periaatteet.

Pykälän 5 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista johtava ja valvova virkamies.

Pykälän 6 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen alkamis- ja päättymisajankohta.

Pykälän 7 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä toimenpiteellä saatu telesoitteiden tai telepäätelaitteiden kokonaismäärä. Kokonaismäärän merkitseminen suhteessa 2 kohdassa tarkoitettujen telesoitteiden tai telepäätelaitteiden määrään nähden osoittaa muun muassa tiedustelumenetelmän käytön tehokkuutta.

Pykälän 8 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tieto tiedusteluvalvontavaltuutetulle poliisilain 5 a luvun 61 §:n 1 momentissa tarkoitettujen ilmoituksen tekemisestä.

11 §. *Suojelupoliisin peitetoiminnan järjestäminen.* Pykälässä säädettäisiin suojelupoliisin peitetoiminnan järjestämisestä siviilitiedustelussa pääosin vastaavalla tavalla mitä esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 9 §:ssä säädetään poliisin peitetoiminnan järjestämisestä. Pykälän 3 momentissa tarkoitettu koulutus olisi sisäministeriön hyväksymä.

12 §. *Pöytäkirja peitetoiminnasta.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä poliisilain 5 a luvun 18 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen peitetoiminnan toteuttamisesta vastaan otettujen suojelupoliisin poliisimiehen olisi laadittava peitetoiminnan toteuttamisesta pöytäkirja peitetoiminnan lopettamisen jälkeen (1 momentti). Asetuksen 1 §:n mukaan pöytäkirja olisi laadittava ilman aiheutonta viivytystä, kuitenkin viimeistään 90 päivän kuluessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pöytäkirjaan merkittävistä asioista. Pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 17 §:ssä ja 18 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa esityksissä, suunnitelmissa ja päätöksissä mainitut seikat. Pykälän 1-7 kohtien osalta viitataan edellä 2 §:n 1 momentin asianomaisten kohtien perusteluihin.

Pykälän 8 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä peitetoiminnan keskeiset vaiheet vastaavalla tavalla kuin esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 10 §:n 2 momentin 5 kohdassa säädetään.

Pykälän 9 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tehtyjen ja käytettyjen harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen sekä valmistettujen ja käytettyjen väärin asiakirjojen laji vastaavalla tavalla kuin esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 10 §:n 2 momentin 7 kohdassa säädetään.

Pykälän 10 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä toimenpiteen esittäjän tai hänen määräämänsä tiedustelumenetelmien käyttöön perehtyneen poliisimiehen arvio toiminnan merkityksellisyydestä vastaavalla tavalla kuin esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 10 §:n 2 momentin 8 kohdassa säädetään.

Pykälän 11 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä rikoksentekeäisyyden toteutuminen vastaavalla tavalla kuin esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 10 §:n 2 momentin 10 kohdassa säädetään.

Pykälän 12 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä peitetoiminnan kohteena olevan ryhmän toimintaan osallistuminen vastaavalla tavalla kuin esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 10 §:n 2 momentin 11 kohdassa säädetään.

Pykälän 13 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tieto tiedusteluvalvontavaltuutetulle poliisilain 5 a luvun 61 §:n 1 momentissa tarkoitettun ilmoituksen tekemisestä.

13 §. *Suojelupoliisin toteuttaman valeoston järjestäminen.* Pykälässä säädettäisiin suojelupoliisin toteuttaman valeoston järjestämisestä siviilitiedustelussa pääosin vastaavalla tavalla mitä esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 11 §:ssä säädetään poliisin toteuttaman valeoston järjestämisestä. Pykälän 2 momentissa tarkoitettu koulutus olisi sisäministeriön hyväksymä.

14 §. *Pöytäkirja valeostosta.* Pykälän 1 momentin mukaan valeoston toteuttamisesta vastanneen suojelupoliisin poliisimiehen olisi laadittava valeoston toteuttamisesta pöytäkirja toiminnan päättymisen jälkeen. Asetuksen 1 §:n mukaan pöytäkirja olisi laadittava ilman aiheetonta viivytystä, kuitenkin viimeistään 90 päivän kuluessa.

Pykälän 2 momentin johdantolauseen mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 20 §:n 3 momentissa, 21 §:ssä ja 22 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa suunnitelmassa ja päätöksissä mainitut seikat.

Pykälän 2 momentin 1-3 kohtien osalta viitataan edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asianomaisten kohtien perusteluihin. Pykälän 1 kohdassa tarkoitettun valeostopäätöksen tekijä on suojelupoliisin päällikkö päättää silloin, kun kyse on poliisilain 5 a luvun 17 §:ssä tarkoitettusta peitetoiminnasta. Yksinomaan tietoverkossa toteutettavasta peitetoiminnasta voi päättää myös tehtävään määrätty tiedustelumenetelmien käyttöön perehtynyt suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies.

Pykälän 4 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä valeoston keskeiset vaiheet vastaavalla tavalla kuin esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 12 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetään.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä valeoston tulos sekä suojelupoliisin haltuun saadut esineet, aineet tai muu omaisuus ja selvitys siitä, mihin toimenpiteisiin niiden perusteella on ryhdytty. Kyseinen kohta vastaisi esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 12 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädettyä. Kohdassa tarkoitettua omaisuutta olisi kaikki varallisuusarvoa sisältävät entiteetit. Esimerkiksi hyötyohjelma tai palvelu, jota hyödynnettäisiin toisen tiedustelumenetelmän käytössä, voisi olla muuta omaisuutta.

Pykälän 2 momentin 6-9 kohtien osalta viitataan 2 §:n 1 momentin 7-10 kohtien perusteluihin.

Pykälän 2 momentin 10 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä valeostossa tarjottu tai käytetty vastike vastaavalla tavalla kuin esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 12 §:n 2 momentin 5 kohdassa säädetään.

Pykälän 2 momentin 11 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tehtyjen ja käytettyjen harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen sekä valmistettujen ja käytettyjen väärin asiakirjojen laji vastaavalla tavalla kuin esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 12 §:n 2 momentin 6 kohdassa säädetään.

Pykälän 2 momentin 12 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä valeoston toteuttamisesta päättäneen virkamiehen arvio toiminnan merkityksellisyydestä vastaavalla tavalla kuin esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 12 §:n 2 momentin 7 kohdassa säädetään.

Pykälän 2 momentin 13 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tieto tiedusteluvalvontavaltuutetulle poliisilain 5 a luvun 61 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä.

15 §. Tietolähdetoiminnan järjestäminen. Pykälässä säädettäisiin tietolähdetoiminnan järjestämisestä siviilitiedustelussa pääosin vastaavalla tavalla mitä esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 15 §:ssä poliisin ja rajavartiolaitoksen tietolähdetoiminnan järjestäminen säädetään.

16 §. Tietolähdetoiminnan kirjaaminen. Pykälässä säädettäisiin tietolähdetoiminnan kirjaamisesta siviilitiedustelussa pääosin vastaavalla tavalla mitä esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 14 §:ssä tietolähdetoiminnan kirjaamisesta säädetään. Siviilitiedustelussa olisi lisäksi kirjattava pykälän 5 kohdan mukaan arvio tietolähteen luotettavuudesta. Tällä tarkoitettaisiin, että pöytäkirjaan tulisi kirjata sellaiset seikat, jotka objektiivisesti arvioiden voisivat vaikuttaa tietolähteen kertomuksen luotettavuuteen. Kirjattavia tietoja olisivat esimerkiksi tietolähteen kertomuksen taustavaikuttimet eli motiivit sekä havaintojen tekemisestä kulunut aika ja onko havainnot tehty päihtymystilassa vai ei.

17 §. Pöytäkirja tietolähteen ohjatusta käytöstä. Pykälän johdantolauseen mukaan tietolähteen ohjatusta käytöstä laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 24 §:n 3 momentissa tarkoitetussa päätöksessä mainitut seikat.

Pykälän 1-6 kohdissa säädetään pääosin vastaavalla tavalla mitä esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 15 §:ssä säädetään. Pykälän 7 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi lisäksi merkittävä tieto tiedusteluvalvontavaltuutetulle poliisilain 5 a luvun 61 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä.

18 §. Tietolähteelle maksettavasta palkkiosta päättäminen. Pykälän mukaan tietolähteelle maksettavasta palkkiosta päättäisi tietolähdetoiminnan toteuttamisesta vastaavan suojelupoliisin poliisimiehen esimies.

19 §. Paikkatiedustelu. Pykälän johdantolauseen mukaan tietolähteen ohjatusta käytöstä laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 27 §:n 5 momentissa tarkoitettussa päätöksessä mainitut seikat. Pykälän 1 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä luvan antanut tuomioistuin tai päätöksen tehnyt virkamies ja päätöksen antopäivä.

Pykälän 2 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä paikkatiedustelumenettely kirjattuna riittävällä tarkkuudella. Tällä tarkoitettaisiin sellaisten asioiden kirjaamista, mitä paikkatiedustelun aikana on tehty ja miten se on edennyt. Pöytäkirja voitaisiin tehdä esimerkiksi videoimalla paikkatiedustelu kokonaisuudessaan. Videokameratalenne voi täyttää 2 kohdan mukaisen velvoitteen kirjata paikkatiedustelumenettelyn riittävällä tarkkuudella esimerkiksi silloin, jos paikkatiedustelun toteuttaja videoi paikkatiedustelun ja hän on ainoa, joka menee paikkatiedustelun kohteena olevaan paikkaan.

Pykälän 3 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä mitä paikkatiedustelussa on käynyt ilmi. Tämän kohdan kirjausvelvoite osoittaisi osaltaan paikkatiedustelun tehokkuutta. Jos paikkatiedustelusta löytyisi jotain sen käytön perusteiden kannalta merkityksellistä, tulisi tämä kirjata. Esimerkiksi, jos paikkatiedustelussa löytyy kansallisen turvallisuuden suojaamisen kannalta merkityksellinen topografikartta tai organisaatiokaavio, tulisi tämä kirjata.

Pykälän 4 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä toiminnan alkamis- ja päätymisajankohta.

Pykälän 5 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä paikkatiedustelusta vastaan virkamiehen arvio paikkatiedustelun merkityksellisyydestä. Tällä tarkoitettaisiin vastaavanlaista arviota mitä 12 §:n 2 momentin 10 kohdan ja 14 §:n 2 momentin 12 kohdassa tarkoitetaan peitetöiminnan ja valeoston merkityksellisyydestä. Merkityksellisyys arvioitaisiin kansallisen turvallisuuden suojaamisen ja tiedustelumenetelmien käytön perusteiden näkökulmasta.

Pykälän 6 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä paikkatiedustelun kohdistuminen poliisilain 5 a luvun 27 §:n 6 momentissa tarkoitettuun tietoon, merkintä tiedustelumenetelmän käytön lopettamisesta ja tietoa koskevien muistiinpanojen ja jäljennösten hävittämisestä. Mainitun lainkohdan mukaan, jos paikkatiedustelun aikana ilmenee, että tiedustelu on kohdistunut tietoon, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n tai 22 §:n 2 momentin mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta, on tiedustelu siltä osin heti lopetettava ja tietoa koskevat muistiinpanot ja jäljennökset heti hävitettävä.

Pykälän 7 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tiedusteluvalvontavaltuutetulle poliisilain 5 a luvun 61 §:n 1 momentissa tarkoitettun ilmoituksen ajankohta.

20 §. Jäljentäminen ja lähetyksen jäljentäminen. Pykälän 1 kohdan mukaan jäljentämisestä laadittavaan pöytäkirjaan olisi merkittävä luvan antanut tuomioistuin tai päätöksen tehnyt virkamies ja päätöksen antopäivä.

Pykälän 2 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu toiminta, ja 3 kohdan mukaan ne tosiseikat, joihin jäljentämisen edellytykset perustuvat.

Pykälän 4 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä päätöksen voimassaoloaika. Poliisilain 5 a luvun 33 §:ssä ei säädetä luvan voimassaoloajasta vastaavalla tavalla mitä useiden muiden tiedustelumenetelmien kohdalla. Jäljentäminen on lähtökohtaisesti kertaluontoinen toimi eikä sitä varten ole katsottu tarvittavan kolmen tai kuuden kuukauden luvassa tai päätöksessä määrättyä määräaikaa, jonka kuluessa jäljentäminen olisi tehtävä. Jäljentäminen olisi tehtävä niin pian kuin mahdollista ja jäljentämisen toteuttamiseen tulisi asettaa tarkoituksenmukainen määräaika, joka voisi kulkea yhdessä esimerkiksi paikkatiedustelua koskevan prosessin kanssa.

Pykälän 5 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä viestin, asiakirjan tai esineen jäljentämisajankohta ja jäljentämispaikka. Kirjaus tulee tehdä mahdollisimman tarkasti.

Pykälän 6 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 32 §:n 1 momentissa tarkoitettun lähetyksen pysäyttämistä koskevan määräyksen antamisajankohta. Viimeksi mainitun lainkohdan mukaan, jos on syytä olettaa, että kirje tai muu lähetys, joka voidaan siviilitiedustelussa jäljentää, on tulossa postin toimipisteeseen, rautatieliikennepaikkaan tai sen osaan tai lähetysten kuljetusta ammatikseen liikennöinnin yhteydessä tai muuten harjoittavan toimipaikkaan taikka on jo siellä, tehtävään määrätty tiedustelumenetelmien käyttöön perehtynyt suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies saa määrätä lähetyksen pidettäväksi mainitussa toimipaikassa, kunnes se on ehditty jäljentää.

Pykälän 7 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 32 §:n 2 momentissa tarkoitettu toimipaikka ja toimipaikan esimies.

Pykälän 8 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä poliisilain 5 a luvun 42 §:ssä tarkoitettun tarkastuksen suorittaneen virkamiehen tarvittavat tunnistetiedot sekä tiedot jäljennösten tai niissä olevien tietojen hävittämisestä, hävittämisen perusteesta ja niiden säilyttämisestä.

Pykälän 9-13 kohtien osalta viitataan edellä 2 §:n 1 momentin 8-12 perusteluihin. Pykälän 12 kohta koskee viestiin kohdistuvaa jäljentämistä.

21 §. Tietoliikennetiedustelu. Pykälässä säädettäisiin tietoliikennetiedustelusta laadittavaan pöytäkirjaan merkittävistä tiedoista. Kuten muidenkin tiedustelumenetelmien osalta, pöytäkirjaan suojelupoliisin olisi merkittävä tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 7 §:ssä tarkoitettussa vaatimuksessa ja päätöksessä mainittujen seikkojen lisäksi tarkempia tietoja.

Pykälän 1-2 kohdan osalta viitataan aiemmin 2 §:n 1 momentin 1-2 kohdissa todettuun.

Pykälän 3 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tieto sellaisesta hakuehdosta, joka on muodostettu tuomioistuimen hyväksymän hakuehtojen luokan sisällä ja perus-

telut uuden hakuehdon käytölle. Tietoliikennetiedustelu perustuu keskeisesti hakuehdojen käyttöön, jotka on mainittava ja perusteltava tuomioistuimelle tehtävässä suojelupoliisin päällikön kirjallisessa vaatimuksessa. Hakuehdojen on kohdistuttava mahdollisimman tarkasti tiedustelumenetelmän käytön perusteena olevaan kohteeseen.

Hakuehdojen luokalla tarkoitetaan tarkkarajaista sanallista kuvausta tiedustelukysymyksen kannalta relevanteista hakuehdoista. Hakuehdojen luokkaan voidaan hakea lupaa tilanteessa, jossa samaan selkeään kokonaisuuteen kuuluu joukko keskenään samantyyppisiä hakuehdoja, joista vain osa on tietoliikennetiedustelun käynnistyessä tiedossa.

Hakuehdojen luokkaa koskevassa tuomioistuimen lupahyväksynnässä on kyse siitä, että suojelupoliisille annettaisiin rajattu oikeus muotoilla tietoliikennetiedustelussa käytettävät konkreettiset hakuehdot itse, on toimintaan välttämätöntä kohdistaa erityistä valvontaa. Erityisesti tästä syystä asia on mahdollisimman täsmällisesti pöytäkirjattava.

Pykälän 4 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä ajankohta, jolloin hakuehdon käyttöä tai käytön lopettamista on pyydetty tekniseltä toteuttajalta kellonajan tarkkuudella. Tietoliikennetiedustelun teknisenä toteuttajan toimii puolustusvoimien tiedustelulaitos, jolle suojelupoliisilla on oikeus antaa tietoliikennetiedustelua koskevia selvittämistoimeksiantoja. Tämän takia pöytäkirjaan merkittäisiin ajankohta, jolloin suojelupoliisi on pyytänyt hakuehdon käyttöä tai käytön lopettamista puolustusvoimien tiedustelulaitokselta.

Pykälän 5 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tietoliikennetiedustelun tai hakuehdon käytön lopettamisen peruste, jos tiedustelumenetelmän tai hakuehdon käyttö on lopetettu ennen luvan tai päätöksen määräajan päättymistä. Hakuehdon käytön lopettamisessa voisi olla kyse esimerkiksi tilanteesta, jossa hakuehdolla ei enää saada tietoja esimerkiksi tietoliikenteen reitittymisessä tapahtuneiden muutosten takia taikka hakuehdolla tulisi esimerkiksi täysin sivullista tai tiedustelukiellon alaista tietoa.

Vaikka tästä ei tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa ole poliisilain 5 a luvun 4 §:n 5 momenttia vastaavaa säännöstä, niin itsestään selvää on, että tietoliikennetiedustelun käyttö on lopetettava ennen päätöksessä tai luvassa mainitun määräajan päättymistä heti, kun käytön tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole. Tietoliikennetiedustelun muista tiedustelumenetelmistä poikkeava toimintalogiikka tarkoittaa sitä, että jos hakuehdolla tai hakuehdojen luokan mukaisella hakuehdolla ei saataisi jatkokäsittelyyn tietoliikennetiedustelu käytön perusteena olevasta kohteesta tietoa, olisi hakuehdon käyttö lopetettava. Pöytäkirjaan tehtävien merkintöjen perusteella voitaisiin arvioida sitä, onko tiedusteluviranomainen hakenut lupaa hakuehdon käytölle riittävin perustein kyseissä yksittäistapauksessa ja onko hakuehdon käyttö ollut tehokasta.

Tuomioistuimen antaessa luvan hakuehdon luokan käytölle, tuomioistuin antaa tiedusteluviranomaiselle luvan käyttää hakuehdon luokan sisälle osuvia useampia yksittäisiä hakuehdoja tietoliikennetiedustelun kohdistamisessa. Tiedusteluviranomainen voi tehdä päätöksen tietoliikennetiedustelulle annetun määräajan sisällä hakuehdojen luok-

kaan sisältyvän hakuehdon käytöstä ja lopettamisesta. Tuomioistuin ei erikseen hyväksy hakuehtojen luokan mukaisten hakuehtojen käyttöönottoa tietoliikennetiedustelulle annetun luvan määrääjän sisällä, vaan näiden hakuehtojen käyttöä valvoo tiedusteluvalvontavaltuutettu. Vastaavasti, kuten yksittäisten hakuehtojen osalta, pöytäkirjaan olisi merkittävä edellä tarkoitettujen hakuehtojen käytön aloittamis- ja lopettamisajankohta.

Yksittäisten hakuehtojen ja hakuehtojen luokkien tapauksissa pöytäkirjaaminen mahdollistaa tehokkaan laillisuusvalvonnan.

Pykälän 6 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 15 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella hävitettyjen tietojen määrä. Kyseisessä lainkohdassa säädetään suojelupoliisin velvollisuudesta viipymättä hävittää tietoliikennetiedustelulla saatu tieto, jos käy ilmi, että viestinnän molemmat osapuolet olivat Suomessa silloin, kun viestintä tapahtui. Tarkoituksenmukainen tietoja osoittavan määrän yksikkö voi olla esim. tavu tai bitti.

Pykälän 7 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 15 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella toteutunut hävittämistapahtuma, hävittämisaikajankohta sekä hävittämisen peruste yksilöitynä. Kyseisessä lainkohdassa säädetään suojelupoliisin velvollisuudesta viipymättä hävittää tietoliikennetiedustelulla saatu tieto, jos käy ilmi, että lähettäjällä tai vastaanottajalla taikka tallentajalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta kyseisestä tiedosta 12 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Mainitun 12 §:n mukaan tietoliikennetiedustelua ei saa kohdistaa viestiin, jonka lähettäjä ja vastaanottaja ovat Suomessa, eikä tietoon, josta lähettäjällä tai vastaanottajalla taikka tallentajalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13, 14, 16 tai 20 §:n taikka 22 §:n 2 momentin nojalla.

Pöytäkirjaamisvelvoite olisi yksityiskohtaisempi mitä 6 kohdassa. Pöytäkirjaan olisi merkittävä toteutunut hävittämistapahtuma eli miten tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 12 §:ssä tarkoitettu tiedustelukiellon alainen materiaali on hävitetty. Hävittämisaikajankohta ja erityisesti hävittämisen peruste tulisi merkitä mahdollisimman tarkasti. Jälkimmäisen osalta tulisi merkitä ainakin asianomainen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun kohta, jonka perusteella hävittäminen on perusteltu.

Pykälän 8 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 15 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella hävitettyjen tietojen määrä. Kyseisessä lainkohdassa kyse on niin sanotusta irrelevanssiperusteesta eli silloin, kun tietoa ei tarvita kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Pykälän 9 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä hakuehtojen käytön avulla saadun tietoliikenteen määrä. Tarkoituksenmukainen tietoliikennettä osoittavan määrän yksikkö voi olla esim. tavu tai bitti.

Pykälän 10 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä tietoliikennetiedustelun manuaaliseen jatkokäsittelyyn päätyneen tietoliikenteen määrä. Manuaalisella jatkokäsittelyllä tarkoitetaan tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 6 §:ssä

säädettyä manuaalista käsittelyä. Tarkoituksenmukainen tietoliikennettä osoittavan määrän yksikkö voi olla esim. tavu tai bitti.

Pykälän 11 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä 6-8 kohdassa tarkoitettujen tietojen hävittäjä. Tämä olisi joko puolustusvoimien tiedustelulaitoksen virkamies tai suojelupoliisin virkamies. Suojelupoliisiin tulisi merkitä tähän kohtaan tietojen hävittäjän tunnistetiedot ainoastaan silloin, jos hävittäjänä on ollut suojelupoliisin virkamies ja puolustusvoimien tiedustelulaitoksen virkamies on tiedossa.

Pykälän 12 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä arvio tietoliikennetiedustelun ja käytettyjen hakuehtojen tehokkuudesta. Tehokkuuden arviointi liittyy olennaisesti pykälän aiempiin kohtiin, jotka toimivat tehokkuuden arvioinnin perusteena. Tehokkuutta voi ensinnäkin arvioida tietoliikennetiedustelulla ja hakuehdoilla hankittujen tietojen merkityksellisyyden perusteella. Toisaalta tehokkuutta on mahdollista arvioida sen perusteella, kuinka paljon tietoliikennetiedustelun kohteena olevasta viestintäverkon osan tietoliikenteestä on päätynyt jatkokäsittelyyn ja edelleen manuaaliseen jatkokäsittelyyn, ja kuinka tietoliikennetiedustelulla ja käytetyillä hakuehdoilla on tullut tiedustelukieltojen alaista ja tiedustelumenetelmän käytön perusteena olevan kohteen osalta sivullista tietoa. Pöytäkirjaan merkitty arvio tietoliikennetiedustelun käytöstä ja käytetyistä hakuehdoista voi olla merkityksellinen myöhemmin tietoliikennetiedustelun käytölle haettaessa lupaa tuomioistuimelta.

Pykälän 13 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä arvio tietoliikennetiedustelulla hankittujen tietojen merkityksellisyydestä. Hankittujen tietojen merkityksellisyyden on osa tietoliikennetiedustelun tehokkuuden arviointia.

Pykälän 14-19 kohtien osalta voidaan viitata aiemmin 2 §:n 1 momentin 7-12 perusteluihin.

22 §. *Tiedonhankinnan suojaamisesta vastaava tiedustelumenetelmien käyttöön perehtynyt suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies.* Pykälän mukaan suojelupoliisin päällikkö määrää harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen ja väärin asiakirjojen käyttämisestä vastaavan tiedustelumenetelmien käyttöön perehtyneen suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen. Pykälä vastaisi asiallisesti esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 19 §:ää.

23 §. *Harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen tekemisen ja oikaisemisen yksityiskohtaisista menettelytavoista sopiminen.* Pykälän mukaan suojelupoliisi voisi sopia poliisilain 5 a luvun 36 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rekisterien rekisterinpitäjien kanssa harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen tekemisen sekä niiden oikaisemisen yksityiskohtaisista menettelytavoista. Kyse ei olisi velvoitteesta, mutta käytännössä suojelupoliisiin tulisi sopia ainakin väestörekisterikeskuksen kanssa, jos haluaisi tehdä väestötietojärjestelmään harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä.

24 §. *Tiedustelumenetelmistä laadittavat selvitykset.* Pykälän 1 momentin mukaan suojelupoliisiin olisi laadittava vuosittain selvitys poliisilain 5 a luvussa tarkoitettujen tiedustelumenetelmien sekä tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetussa laissa tarkoitettujen tietoliikennetiedustelun ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnas-

ta. Selvitys olisi toimitettava sisäministeriölle vuosittain. Kyse on vastaavanlaisesta velvoitteesta, mitä esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 22 §:n 1 momentissa säädetään.

Pykälän 2 momentin mukaan sisäministeriön olisi toimitettava tiedustelumenetelmien ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta kertomukset eduskunnan oikeusasiamiehelle, tiedusteluvalvontavaliokunnalle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle vuosittain maaliskuun 15 päivään mennessä. Momentti vastaisi osin esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 22 §:n 1 momentin viimeistä virkettä. Kyseinen selvitys tulisi toimittaa eduskunnan oikeusasiamiehen lisäksi tiedusteluvalvontavaliokunnalle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle. Selvitysten laatimisessa ja toimittamisessa tulisi huomioida käsiteltävien tietojen salassapito.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin seikoista, jotka selvityksessä olisi mainittava tiedustelumene-
telmättäin. Momentin 1-2 kohdat vastaisivat pääosin mitä esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 22 §:n 2 momentin 1-2 kohdissa säädetään.

Pykälän 3 momentin 3 kohdan mukaan selvityksessä olisi mainittava tiedustelumene-
telmättäin tiedustelumenetelmien kohteena olleiden henkilöiden lukumäärä silloin, kun tiedustelumenetelmän käyttöä koskeva päätös on koskenut henkilöä. Tiedustelutoi-
minnan luonteen takia tiedustelumenetelmien käytön kohteena ei aina ole henkilö.

Pykälän 3 momentin 4 kohdan mukaan selvityksessä olisi mainittava tiedustelumene-
telmättäin 17 §:n 6-10 kohdissa tarkoitettujen tietojen määrä vuositasolla. Selvityksen
kohteena olisi tiedustelukieltojen piiriin kohdistunut tietoliikennetiedustelu sekä tieto-
liikennetiedustelun seuloma tietoliikenne.

Pykälän 3 momentin 5 kohdan mukaan selvityksessä olisi mainittava tietolähteen re-
kisteröintiä koskevien päätösten lukumäärä. Kyse on vastaavanlaisesta velvoitteesta,
mitä esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneu-
voston asetuksen 3 luvun 22 §:n 2 momentin 6 kohdassa säädetään. Tällä seurattaisiin
osaltaan siviilitiedustelun tehokkuutta. Esimerkiksi jos tietolähteen rekisteröintiä kos-
kevia päätöksiä ei olisi lainkaan tehty, niin siviilitiedustelun tehokkuutta tietolähde-
toiminnan osalta olisi tarpeen tarkastella.

Pykälän 3 momentin 6 kohdan mukaan selvityksessä olisi mainittava arvio siviili-
tiedustelun ja tiedustelumenetelmien merkityksellisyydestä. Tämä liittyy erityisesti
eduskunnan siviilitiedustelulainsäädännöstä antamiin lausumiin, joita käsitellään
muistion johdanto-osassa.

Pykälän 3 momentin 7 kohdan mukaan selvityksessä olisi mainittava rikostorjuntaan
tehtävän ilmoituksen lykkääminen. Hallintovaliokunta toteaa mietinnössään (HaVM
36/2018 vp, s. 81) pöytäkirjaamista koskevan poliisilain 5 a luvun 48 §:n perusteluis-
sa, että toimenpiteillä tarkoitetaan kaikkia suojelupoliisin tekemiä siviilitiedustelutoi-
menpiteitä. Tämä kattaa valiokunnan mukaan muun muassa tiedustelumenetelmien
käytön kirjaamisen, hävittämisvelvollisuuden alaisen tiedon hävittämisen kirjaamisen,

arvion tiedustelumenetelmällä saatujen tietojen merkittävydestä sekä rikostorjuntaan tehtävän ilmoituksen lykkäämisen.

Pykälän 3 momentin 8 kohdan mukaan selvityksessä olisi mainittava tiedustelumene-
telmien käytöstä ilmoittaminen. Tällä tarkoitettaisiin poliisilain 5 a luvun 47 §:ssä tar-
koitettujen ilmoitusten tekemistä, tekemättä jättämistä tai ilmoituksen tekemisen lyk-
käämistä.

Pykälän 3 momentin 9 kohdan mukaan selvityksessä olisi mainittava kuuntelu- ja kat-
selukieltojen, jäljentämiskieltojen sekä tiedustelukieltojen toteutuminen. Selvitykseen
tulisi sisällyttää ainakin sellaiset tilanteet, jolloin tiedustelumenetelmän käytön piiriin
on tullut kuuntelu- ja katselukieltojen, jäljentämiskieltojen sekä tiedustelukieltojen pii-
riin kuuluvaa tietoa. Kansallisen turvallisuuden näkökulmasta erityisen merkityksellis-
tä on kirjata selvitykseen tapaukset, joissa poliisilain 5 a luvun 41 §:n 1 momentissa
tarkoitettu henkilö osallistuu siviilitiedustelun kohteena olevaan toimintaan, joka va-
kavasti uhkaa kansallista turvallisuutta, ja myös hänen osaltaan on tehty päätös tele-
kuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, teknisestä kuuntelusta tai
teknisestä katselusta.

Pykälän 3 momentin 10 kohdan mukaan selvityksessä olisi mainittava ilmaisukielto-
jen määrä. Tällä tarkoitetaan poliisilain 5 a luvun 38 §:ssä tarkoitettujen ilmaisukielto-
jen määrää siviilitiedustelussa.

Pykälän 3 momentin 11 kohdan mukaan selvityksessä olisi mainittava toiminnan yh-
teydessä havaitut ongelmat, kehittämistarpeet ja muut merkittävät seikat. Tämä liittyy
erityisesti eduskunnan siviilitiedustelulainsäädännöstä antamiin lausumiin, joita käsi-
tellään muistion johdanto-osassa.

4 Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2019.